



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### **Biennii Peripatetici**

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

**Kretz, Marquard**

**Herbipoli, 1749**

Articul. III. An, & quomodò præmissæ necessitent intellectum ad inferendam conclusionem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

## ARTICULUS III.

An, & quomodo Præmissæ necessitent intellectum ad inferendam conclusionem?

544. **N**Ota. Duplex in hac thesi observanda venit potentiae necessitas. *Prima est Necessitas contrarietatis*, sive quoad speciem, vi cuius potentia determinatur ad actus, & effectus certae alicujus speciei, ita, ut non possit contrarios ponere. Sic Beati in caelis necessitantur ad actus amoris Dei, ut actus odii Dei ponere nequeant. *Secunda est Necessitas contradictionis*, sive quoad exercitium, quâ potentia habitis omnibus ad agendum requisitis, ita determinatur ad agendum, ut non possit suspendere, aut omittere actum; sic oculus positus omnibus ad videndum requisitis determinatur ad visionem eliciendam. Necessitati contrarietatis opponitur *Libertas contrarietatis*, quæ est indifferentia potentiae ad actus contrarios; sic voluntas potest idem objectum vel amare, vel odisse. Necessitati contradictionis opponitur *Libertas contradictionis*, vi cuius potentia agere potest, vel non agere. *Status questionis est*: An intellectus Præmissas, & vim formæ syllogisticæ penetrans, eisque assentiens ita determinetur, ut necessariò debeat assentiri conclusioni, an verò eidem possit dissentire? sive an necessitetur quoad speciem actûs? Item: An stante assensu præmissarum intellectus necessariò elicere debeat conclusionem, ita, ut suspendere eam, vel omittere non possit? sive,

quod idem est, an necessitetur quoad exercitium?

545. *Dico* 1. Intellectus præmissis ritè penetratis & concessis, nequit dissentire conclusioni. Ita Aristoteles 1. *Poster. Cap. 1.* & 1. *Top. 1.* S. Thomas 1. p. q. 82. a. 2. & 1. 2. q. 13. a. 6. Hos sequuntur plerique alii Philosophorum. *Ratio est:* Quia aliàs intellectus idem objectum eodem modo propositum posset affirmare, & negare. Item posset dissentire vero quà tali. Hæc autem implicant; nam primum evertit principium lumine naturæ notum: *Idem non potest simul esse, & non esse.* Alterum verò est contra intellectus humani finem; ergo & implicat id, unde hæc sequuntur; nimirum intellectum præmissis ritè penetratis, & concessis posse dissentire conclusioni. *Primum assertum porrò sic probatur:* Intellectus concessis præmissis, jam concessit identitatem duorum cum uno tertio, quæ evidenter virtualis est identitas duorum inter se; igitur negando in conclusione identitatem duorum inter se, negaret id eodem modo propositum, quod affirmaverat in præmissis. *Alterum assertum ita stabilitur:* Ex supposito, quòd intellectus concesserit præmissas ritè penetratas, illasque agnoverit evidenter esse veras, hoc ipso etiam agnovit evidenter conclusionem esse veram, quæ in præmissis implicitè continetur; ergo si concessis præmissis negaret conclusionem, dissentiretur vero quà tali; & consequenter intellectus contra suum ageret finem, qui est acquirere veritatem.

546. *Dico 2.* Intellectus ritè penetratis & concessis præmissis etiam nequit suspendere, vel omittere assensum conclusioni dandum, per se loquendo; sive necessitatur ad conclusionem inferendam quoad exercitium. *Ratio est:* Quia intellectus est potentia necessaria, quæ positis omnibus ad agendum requisitis debet necessariò agere. *Subsumo.* Sed intellectus in hac thesi supponitur habere omnia ad agendum requisita; supponitur enim, quòd habeat concursum Dei, quòd objectum ipsi sit propositum ut verum, quòd concesserit præmissas, & non retractarit, quod sufficientem habeat cognitionem principiorum syllogisticorum, & virtutis consequentiæ; ergo concessis præmissis ritè penetratis debet necessariò agere, & inferre conclusionem. Hanc ipsam sententiam videtur tenere Aristoteles, qui syllogismum ita definit: *Est oratio, in qua quibusdam positis aliud quiddam ab iis, quæ posita sunt, necessariò accipit, eoquòd hæc sunt.*

547. *Obj. 1.* Concessis his præmissis: *Quod habet colorem, odorem, & saporem panis, est panis; sed particula consecrata habet colorem &c.* Intellectus non necessitatur ad hanc conclusionem hæreticam: *Ergo particula consecrata est panis;* ergo intellectus concessis etiam præmissis non necessitatur ad inferendam conclusionem. *R. D. ant.* Non necessitatur ad conclusionem illam hæreticam stante assensu præmissis dato. N. si revocet assensum, sicut revocare tenetur. C. Nimirum præmissæ assignatæ universaliter concedi

cedi nequeunt, quia ejusmodi accidentia saltem supernaturaliter existere sine subiecto valent. Idem respondendum ad has præmissas: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se; sed tres Personæ divinæ sunt idem uni tertio, scilicet cum essentia divina.* Nam & hæ præmissæ non possunt sine distinctione concedi. *Vide dicta de hoc principio in Prolegomenis n. 22.* Item ad has: *Omnis homo est mendax; sed Christus est homo.* Major enim intelligenda tantum est de puro homine. *Inst. 1.* Saltem intellectus non necessitabitur ad conclusionem, quando hæc est actus fidei; quia fides debet esse libera. **R. N.** Nam conclusio *formaliter* talis, ad quam intellectus necessitatur, non est actus fidei; sed *materialiter* talis. *Inst. 2.* Concessis præmissis sæpè negatur consequentia; ergo. **R. D. ant.** Negatur consequentia illegitima, & vitiosa. **C.** legitima. *Subdist.* Præmissis benè penetratis. **N.** non benè penetratis. **C.** Adde quòd negans consequentiam illegitimam, nisi omninò disparata sit, transmittat potiùs præmissas, quàm ut eas concedat, ex eo tantum fine, ut vitium syllogismi assignet, quod assignando simul indicat, quo sensu assensum præmissis datum revocet, & quo sensu illum stabiliat. *Inst. 3.* Conclusio est sæpè probabilis tantum; sed ad talem intellectus non necessitatur, quia huic assentitur cum formidine de opposito; ergo. **R. D. maj.** Conclusio *materialiter* sumpta, vel *ratione consequentis*, aut *materiæ* est probabilis tantum. **C.** Conclusio *formaliter* spectata, *ratione formæ*, vel

vel *consequentiae*. N. Si ais: Conclusioni probabili seorsim spectatae, & extra syllogismum intellectus non assentitur necessariò; ergo nec intra syllogismum. R. D. *Cons.* Ergo nec intra syllogismum eidem necessariò assentitur *antede-*  
*denter*, h. e. ante concessas præmissas. C. *consequenter*, & præmissis concessis. N. Ratio autem ulterior est; quia hoc ipso, quòd intellectus dederit assensum præmissis probabilibus, implicite jam & virtualiter concessit conclusionem, igitur nequit eandem postea negare; aliàs sibi contradiceret. Si reponas. Præmissis probabilibus non necessariò assentior; ergo nec conclusioni ex illis deductæ. R. N. *Cons.* Ob rationem jam datam; conclusioni enim jam dedi assensum in præmissis saltem virtualiter, & per hoc intellectus est necessariò determinatus ad assentiendum conclusioni, ne sibi contradicat. Econtra intellectus non est aliunde determinatus ad necessariò assentiendum præmissis probabilibus. Si urgeas: Conclusio syllogismi probabilis non habet evidentem veritatem; ergo ei intellectus non necessariò assentitur. R. D. *ant.* Non habet evidentem veritatem, si præmissæ non sint concessæ ut veræ. C. si sint concessæ ut veræ. *Subdist.* Non habet evidentem veritatem *consequentis*. C. *consequentiae*. N. Si enim intellectus concessit, duo esse *probaliter idem cum uno tertio*, evidenter sequitur; *illa probabiliter quoque esse idem inter se*. Proinde præmissæ probabiles non necessitant ad conclusionem præcisè *ratione sui*; sed *ratione concessio-*  
nis,

nis, & ut sunt evidenter propositæ tanquam probabiles, unâ cum principio regulativo: *Quæ sunt eadem uni tertio, eo modo, quo sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.* Si nimirum duo extrema sint evidenter eadem uni tertio in præmissis, etiam sunt evidenter eadem inter se in conclusione: Et si sint probabiliter eadem uni tertio, etiam sunt probabiliter eadem inter se; quod utrumque evidens est.

548. *Obj. 2.* Intellectus subjacet imperio voluntatis; ergo hæc concessis etiam præmissis ab assensu conclusionis avertere intellectum potest. *R. D. ant.* Subjacet imperio voluntatis *despoticè. N. politicè. C. h. e.* Intellectus non subjacet voluntati in suum malum, ut nimirum id, quod ipsi proponitur evidenter verum, iudicet falsum, aut vicissim falsum iudicet verum; aut ut ritè applicatus, non rapiatur in id, quod ei evidenter proponitur. Sed subjacet duntaxat voluntati in suum bonum, quatenus voluntas applicare intellectum potest, ad agnoscendum verum. Alii dicunt, Intellectum subjacere voluntati in iis tantum, in quibus evidens veritas non apparet, non autem in iis, in quibus hæc evidenter cognoscitur: In his enim intellectus, ex supposito, quòd sit applicatus, est potentia necessaria; sicut igitur voluntas oculo debite applicato imperare nequit, ut non videat; ita nec intellectui applicato imperare valet, ut non assentiatur objecto evidenter sibi proposito. *Inst. 1.* Licet potentia loco motiva sit potentia necessaria, imperio tamen voluntatis

tatis

tatis subjacet; ergo & intellectus. *R. N. Conf. Disp. est;* Quia potentia loco motiva cognoscitiva non est, hinc aliunde determinari nequit, nisi à voluntate, adeoque secundum se totam voluntatis imperio subest. Econtra intellectus, utpote cognoscitivus determinari potest ab evidente objecti veritate, vel ab evidentia consequentiæ, ut fit in syllogismo probabili. *Nec obstat D. Thomas,* qui intellectum cum potentia loco motiva comparat: nam non comparat in omnibus, sed in aliquibus solum scilicet in obscuris. Vide responsum secundam supra ad objectionem datam. *Inst. 2.* Ex iisdem præmissis possunt persæpè variæ deduci conclusiones, v. g. universalis, vel particularis, in modo directo vel indirecto; ergo saltem in hoc casu intellectus suberit imperio voluntatis; quia non est ratio, cur potius hanc, quam illam eliciat. *R. N. Conf.* Nulla hinc opus est determinatione voluntatis; si enim Intellectus præmeditatur figuram, aut modum, tunc eliciet conclusionem illi figuræ, aut modo congruam. Si verò non præmeditatur, tunc eliciet illam, quæ primo occurret. *Inst. 3.* Intellectus concessis etiam præmissis distrahi potest; ergo saltem in hoc casu non necessitatur. *R. D. Conf.* Non necessitatur *per accidens. C. per se. N.* Hinc in conclusione secunda jam addidi particulas: *Per se loquendo. Inst. 4.* Supposito, quòd Deus revelaret has præmissas: *Quidquid Deus revelat est verum; sed Deus revelat in syllogismo non fore tres propositiones; intellectus has concedens necessitari*



cessitari non posset ad conclusionem, quæ foret propositio tertia; ergo. *R. 1. C. Totum*, sed nego, quòd hic casus ad præsentem quæstionem pertineat; eoquòd Deus positâ revelatione suâ negare deberet concursum, ad propositionem tertiam, consequenter intellectus non haberet omnia ad agendum requisita, quæ tamen illum habere thesis hæc supponit. *R. 2.* Si velis prædictum casum huc spectare, tunc nego antecedens; quia minor intelligenda tantum foret in sensu accommodo, excepto nimirum præsentis syllogismo. *Inst. 5.* Apprehensio etiam evidentissima non necessitat ad iudicium; ergo nec iudicium evidens, quale est in præmissis, necessitat ad conclusionem. *R. N. Conf. Disp. est*: Quia apprehensio non est virtualiter ipsum iudicium; at verò identitas duorum cum uno tertio, est evidenter virtualis identitas duorum inter se; hinc admittens identitatem duorum cum uno tertio, virtualiter admittit identitatem eorundem inter se. *Inst. 6.* Assentiens uni contradictorio, virtualiter dissentit alteri, nihilo tamen minùs ad formalem dissentium contradictorii alterius non necessitatur; ergo à pari. *R. D. ant.* Non necessitatur ad dissentium formalem, si alterum contradictorium non occurrat formaliter. *C.* si occurrat, sicuti in præmissis proponitur intellectui objectum conclusionis. *N. Inst. 7.* Voluntas non necessitatur ad amorem ab ullo bono creato; ergo nec intellectus necessitatur ad assensum ab ullo vero. *R. N. Conf. Disp. est*: Voluntas est potentia

tentia

tentia libera, quæ positis omnibus ad agendum requisitis agere potest, vel non agere. Econtra intellectus est potentia necessaria, quæ positis omnibus ad agendum requisitis necessariò agit.

## ARTICULUS IV.

*An ad assensum conclusionis requiratur cognitio reflexa de bonitate consequentiæ?*

549. **N**ota. Per cognitionem reflexam de bonitate consequentiæ intelligitur hic actus specialis, & realiter à præmissis formalibus, & conclusione formali distinctus, vi cujus intellectus, antequam concessis præmissis conclusionem eliciat, specialiter se reflectit super præmissas, & conclusionem, videtque *signatè*, ac reflexè, an talis conclusio è talibus præmissis benè sequatur? Quæritur proinde hic de tali actu speciali; an requiratur ad eliciendam conclusionem? Ecce tibi *statum questionis* in exemplo: Quæritur, an intellectus concessis v. g. his præmissis: *Omne animal est vivens; sed Petrus est animal*; debeat priùs elicere actum, quo v. g. sic dicat: *Ex eo, quòd omne animal sit vivens, & Petrus sit animal, benè sequitur hæc conclusio: Petrus est vivens*: atque posito hoc iudicio reflexo, deinde modò ponat conclusionem: *Ergo Petrus est vivens?* Ex his advertes, quæstionem hic potissimùm esse de præmissis objectivis. Nam, quòd conclusio non necessariò se reflectat in præmissas formales, Communior est Philosophorum: hæ enim non re-

qui-